

Сергій Демчук

ЦІЛЬ
ПРИПИНИЛА
ІСНУВАННЯ

Київ
Темпора
2025

ВІД АВТОРА

Я не люблю передмов і післямов: навіщо твору якесь додаткове роз'яснення? Але тут вступне слово таки потрібне. Адже це не зовсім художня книжка. Мабуть, таки більше документальна. Усі оповідання на реальних подіях. Якщо десь і є якась вигадка – то це радше спроба дофантазувати якісь деталі, які сам не бачив. Ну й ще в одній історії герой гине наприкінці – чого не було насправді. Більшість часу, коли я писав ці тексти, я був задіяний у роботі Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими. Мав багато зустрічей і спілкування з нашими Захисниками й Захисницями (у штабі ми завжди так і писали, з великої літери), яких вдалося обміняти. Розказані ними історії про полон ми публікували на сторінках Штабу в соціальних мережах і на сайті. Але щоб вони не згубилися в нетрях інтернету, я вирішив зібрати їх у цій книжці. Адже це також певною мірою наш спільний досвід. І це книжка про людей під час війни – історії дадуть нам ширшу картину подій, які ми переживаємо й у яких беремо безпосередню участь.

Також я хочу щиро подякувати всім героям цієї книжки, чії історії я переповідав. А ще тим, хто долучився до її видання.

ЛЬОХ

Було поночі, воно й не дивно, світло лилося лише з екрана ноутбука, так, це важко назвати світломаскуванням, та й у сусідній кімнаті дядько з тіткою не спали майже до ранку й світили, хоч і позавішували вікна якимись покривалами, й після чергової порції новин я ледве не навпомацки – чужа все-таки оселя – дошкандибав до дверей, щоб вийти на ганок покурити – вкотре вже, – й саме тоді помітив тоненьку яскраву смужку по периметру ляди, ніби у підвалі горить світло. Я не надав цьому особливого значення, хоч і здивувався, але в хаосі думок і спогадів тієї ночі тонка смужка світла на підлозі в туалеті, де погріб, швидко згасла або змішалася в мерехтінні інших кадрів. Їх було хоч відбавляй.

О п'ятій ранку ми поскочувалися з ліжок від першого вибуху – тоді ми ще не вміли відрізнати глухі хлопки протиповітряної оборони від розривів снарядів – і швидко почали збиратися. Так, жодної паніки не було, адже ми чекали, що

приблизно так все і буде, й навіть мали тривожну валізу в коридорі, точніше тривожний наплічник, але коли страхи й очікування стали реальністю, виявилось, що зовсім не ті речі нам потрібні й не лише тривожний наплічник. Утім, після першого вибуху ми одягнулися й вийшли надвір, чекали продовження. Збиралися бігти в паркінг чи в укриття, але було тихо. Під'їзд вже відчинений, біля дверей стояла консьєржка – спокійна, немов чекає ліфтера... У вікнах спалахували вогні, мерехтіли силуети. З ліфтів виходили заспані сусіди – чоловіки. Йшли розігрівати машини. Потім почали з'являтися жінки з дітьми, собаками й котами у переносках. Тиша. Жодних вибухів. Тож ми вирішили повернутися до квартири. Щойно зайшли, подзвонив друг і сказав, що нас атакують з усіх сторін. Це і так уже було ясно. Дружина з донькою почали пакувати речі до валізи, я теж дістав із шафи кілька футболок і кофту. Хотілося курити й випити грамів сто-сто п'ятдесят. Та ще й на столі стояла пляшка, яку мені подарували напередодні після зустрічі з читачами в одному закладі.

– Візьми ноутбук. Як ти збираєшся працювати? – зауважили дружина.

Справді.

Коли ми вдруге вийшли надвір, вже розвиднилося. Люди, переважно у спортивних штанах і пуховиках, розходилися по своїх машинах. А хтось, як і ми, похмуро сунув до метро. У підземці все виглядало як на вокзалі – усі з валізами й сумом прощання в очах. Мовчазні й немов аж застигли, сповільнені. Економлять рухи. Наче закам'яніли поміж минулим і майбутнім. Поміж жалем і болем...

Я викурив на ґанку свою сигарету, все поглядаючи в зоряне небо й думаючи, чи треба ховати вогник цигарки, чи ні,

й зайшов у середину. Заходити на світло ноутбука в кухні, звісно, легше, ніж виходити в ніч. Повісив куртку на вішак у тісному передпокої, ступив кілька кроків у невеличку темну кухню з джерелом новин і світла на столі. Тривав телемарафон. Ми домовилися чергувати. Я до третьої ранку, потім – дружина з моєю сестрою. Щоб не прогавити повітряну тривогу. Кілька разів я схоплювався й вибігав надвір, щоб переконатися, що чую сирену, але то був лише гул холодильника. Мабуть, я ще не раз бачив смужки світла на підлозі, але вже точно не пам'ятаю. Отже, я завершив своє чергування й пішов відпочивати на розкладеному кріслі в кімнаті. На пост заступили сестра з дружиною. Всі інші спали.

У підземці ми доїхали до кінцевої станції. Там нас зустрів Льоха – сестрин чоловік. Ми втрюх сіли до його старенького білого мікроавтобуса й вклинилися в затор, що майже не рухався. А треба було ще заправитися. Бак майже порожній, хоч напередодні, в очікуванні й передчутті катастрофи, ми говорили, що про це треба подбати наперед. На півдорозі до Ірпеня заїхали на заправку. Бензину вже не було, тільки дизель. Кожні п'ять хвилин із приміщення виходила продавчиня й кричала про це. Зрозуміло, що в кінці черги її вже ніхто не чув. Люди виходили з машин, курили, перемовлялися. Більшість їхала в село – до батьків, до родичів. Хтось на Житомирщину, хтось – зовсім поруч – на Київщину, а хтось на Західну. Куди їхали ми – не відомо. Головне, заправитися й дістатися Ірпеня. А далі... невизначеність. Під сірим небом зеленіли ялинки, чорніли зимові дерева, здавалося, з-за горизонту зараз щось вилетить...

Ми в дорозі вже дві години й не здолали навіть половини шляху до цього містечка – супутника столиці. Ми з Льохою безперервно курили на передніх сидіннях його «айкос»,

дружина на задньому намагалась заспокоїти доньку. Дванадцять років, мабуть, найгірший вік, щоб зустріти війну. Ти вже все розумієш і нічого не можеш вдіяти. Щоправда, всі ми тоді почувалися підлітками. В Ірпені нас чекали мати і сестра з двома дітьми. Близько восьмої чи дев'ятої ми таки дісталися їхньої багатоповерхівки біля центрального парку, промайнувши кілька супермаркетів з чергами, хвостів яких простягалися навіть на вулицю. В коридорі стояли клунки з одягом – великі напхані поліетиленові пакети. Кілька роздутих сумок. Ми сіли поснідати. Що далі? Їхати до дядька в село? Але ж все стоїть. Всі дороги забиті. Принаймні їжі в нас вистачало. Не треба було бігти до супермаркету. Адже 26 лютого в племінниці Аліні був день народження, нас чекали в гості, й сестра з чоловіком забили весь холодильник ковбасами й м'ясом, яке потім засмердить усю квартиру, коли в Ірпені зникне електрика...

Після свого нічного чергування спав я недовго. На світанку в місті завила сирена. Надворі вже розвиднилося, але було сіро й похмуро, як у день нашого від'їзду. Міські п'ятиповерхівки біліли на пагорбі, їх видно з дядькового двору. Я тихо, щоб не злякати, сказав доньці, що треба спуститися у підвал. Вона миттю зіскочила з ліжка й почала одягатися. Сестра збирала двох заспаних малих – шестирічного Юру й десятирічну Аліну. Дівчинка хоч уже і доросла, але їй треба допомога з одягом: вона з особливих дітей – з *розладами аутистичного спектру*. Нарешті ми всі вийшли у двір і спустилися в льох – звичайний сільський погріб, точнісінько такий, як у моїх діда з бабою у селі на Полтавщині. Воно й не дивно, адже дядьків батько Микола – рідний брат мого діда, з того ж краю. Високі сходи – дітей треба було тримати, – цегляні побілені стіни, банки з варенням, консервацією

і домашньою тупонкою на полицках. Дві лавочки, які ми з дядьком занесли туди перед тим, як спустилися всі. Й холод, що проймає аж до кісток. Ми витримали там хвилин двадцять і вийшли...

Увечері, а може, вже й за північ, коли всі полягали, я сидів у кухні й дивився телемарафон, бігаючи курити кожні п'ятнадцять хвилин. Якоїсь миті мені здалося... що в погребі, що під підлогою в туалеті, щось шарудить. У пам'яті навіть виринала сцена з фільму Квентіна Тарантіно «Безславні виродки», як селянин у підвалі свого будинку переховував від нацистів єврейську сім'ю. Але хто може переховуватися тут? Хто зараз у нас може бути поза законом? Росіяни? Маячня якась. На цвяху в туалеті висів ключ від погребка, можна було спокійно відімкнути замок, підняти ляду і подивитися. Та я не став цього робити. Це видавалося дурнею.

Приїхавши в Ірпінь, ми вирішили залишитися на ніч, а потім уже думати, що робити: рух на дорогах майже став. Усе-таки ми всі разом, під будинком – машина. Добу пересидимо. Бо якщо виїхати, то чи встигнемо ми кудись доїхати до ночі. Ще й запровадили комендантську годину. Але години за дві на онлайн-мапі побачили, що на Фастів хоч і повільно, але можна їхати. Почали виносити клунки. Тоді мати й розплакалася. Сказала, що залишиться, бо їхати страшно – в дорозі будуть бомбити. Вмовлення не діяли. Та й чи варто наполягати, адже ми справді не знали, як краще. Можливо, в дорозі будуть бомбити. За кілька днів до того я редагував на роботі інтерв'ю з однією психологінею, й вона радила не змушувати батьків їхати, якщо вони відмовляються, бо це, мовляв, надзвичайно важко морально. Й від цього може бути ще гірше. А якщо врахувати, що мати, важко працюючи, придбала квартиру

в Ірпені не так давно й заселилася туди з сім'єю сестри не більше року тому, можна уявити її стан. Але вже за кілька годин після нашого від'їзду вона подзвонила й сказала, що бачить у вікно парашутистів – все небо в парашутах, – горизонт палає, а над будинком постійно гудуть літаки. Почався шторм аеропорту в Гостомелі.

Майже кожен ранок у селі починався з повітряної тривоги й спуску до підвалу. На третій день дівчата з дітьми спустилися в льох, я стояв надворі біля входу і курив, а Льоха вовтузився в передпокої будинку – одягався, здається. Дядько з тіткою ніколи до підвалу не спускалися й підсміювалися з нас: мовляв, кому потрібне наше село. Але ми хвилювалися за дітей. Раптом один за одним пролунали кілька вибухів. П'ять приблизно. Далі тиша. Вибухи було чутно навіть у глибокому погребі. Згодом я знайшов у інтернеті новину, що по військовій частині неподалік міста, за кільканадцять кілометрів від нас, «з території Білорусі нанесли повітряно-ракетний удар. Вибухи пролунали близько 07:30 у неділю, 27 лютого. Ввечері цього ж дня мер міста уточнив, що внаслідок атаки загинув молодший сержант Сергій Гребенюк».

Тоді, здається, востаннє хтось спускався в льох. Там було занадто холодно для дітей, важко протриматися навіть п'ять хвилин. Промерзлі стіни немов стискали в крижаних обіймах. Малі почали шморгати носами. До того ж після розриву зв'язок правої ноги минулого року, мені було боляче долати високі сходинки. Хоча одного разу ми таки спустилися вниз: того дня зателефонувала тітка, яка працювала в адміністрації сусіднього містечка, й сказала, що саме в наш бік випустили ракети, й, мовляв, вони долетять за двадцять хвилин, тому ще можна випити чайку

й сховатися в тому кам'яному мішку. На щастя, прильотів більше не було.

Після вибухів ніхто, крім Льохи, вже не спав (той може днями не вставати з ліжка). Але й він довго не влежав. Після сніданку ми вийшли на перекур і, щоб трохи відволіктися від новин, взялися рубати хмиз біля ганку. За кілька хвилин вийшов дядько й сказав: «Киньте». Це ж чого раптом? Що, не можна трохи порубати – зігрітися, розім'ятися, відволіктися? «Неділя сьогодні», – мовив він і кудись почовгав. Ми втратили лік дням, у нас все ще тривало 24 лютого. Ми визбирали хмиз, який встигли нарубати, склали його біля ганку, віднесли гілки за погріб, щоб не заважали, й підкурили ще по одній сигареті.

В Ірпені, де лишилася мати, бойові дії неблаганно наближалися до її будинку. Більшість часу вона сиділа у ванній, інколи виходила приготувати їсти й подивитися новини в кімнаті, – інтернет то з'являвся, то зникав. Одним із важливих джерел інформації був чат будинку у вайбері. Голова ОСББ повідомляв, що відбувається навколо будинку, звідки проводиться евакуація. Ми постійно намагалися вмовити її піти на евакуаційний автобус або потяг. Вона відмовлялася: «Я боюся вийти з квартири. Тут уже кадірівці по хатах лазять. На вулиці постійна стрільба. Я буду сидіти вдома». Ми з сестрою звинувачували себе, що не затягли її в автобус; звинувачували її, що лишилася й змусила всіх переживати; намагалися виправдати одне одного, що не знали, як краще. Але з кожною годиною ставало все очевидніше – залишити її було помилкове рішення.

Я змушував себе трохи читати. Хоча б кілька сторінок на день. Щоб думати не лише про війну й майбутнє, яке

видавалося кривавим і чорним. Щоб трохи переключитися, перезавантажитися. Тим більше в дядька була чудова бібліотека. І я діставав із шафи то одні книжки, то інші. Обставляв себе цілими стосами старих видань – переважно радянських або перших років незалежності. Все ніяк не міг визначитися, що читати. То дістану Головка, то Хоткевича. То візьму Підмогильного, мовляв, а чи не перечитати ще раз «Місто»? Ні, не варто, хтозна, скільки лишилося жити, тож краще брати те, чого ще не читав. Наприклад, «Мар-тін Іден»... Років десять хотів його почитати, але постійно відкладав. А от на полиці з поезією – Томас Стернз Еліот, невеличка чорна книжка 1990 року, видавництво «Дніпро». З передмовою Соломії Павличко. Ніколи не знав про існування цього томика. А в кімнаті його доньок на полицях стояли сучасні видання – Забужко, Іздрік, Толкін, Конан Дойл... Нових видань у мене вдома повно, тому мене більше вабила шафа зі старими книжками. То була просто скарбниця. Я почав читати Лондона і Еліота, але постійно повертався до шафи, відтягував крісло, яке її затуляло (отже, зазирають у неї не так часто) й перебирав книжки по новому і новому колу. Це заспокоювало й відволікало значно краще, ніж читання. Зосередитися на друкованому слові, змусити себе уявляти написане і облишити реальність було не так уже й просто, ніби ти постійно боїшся щось пропустити, прогавити наступ російського угруповання з-під Бреста, поки читатимеш «Безплідну землю» видатного поета...

Доньці теж було важко зосередитися на читанні попри всю її любов до літератури, навіть новенький «Гобіт» видавництва «Астролябія» її не вабив. Вона, як і Аліна з Юрою, переважно сиділа в телефоні. А ми, батьки, не мали ні сил, ні бажання віднаджувати їх від цього. Лише коти могли захопити їхню увагу. Їх було то четверо, то п'ятеро, усі

чорно-білі й лише один – смугасто-коричневий. Вони завжди були настільки голодні, що аж гарчали. Й коли виносили їм якусь кашу, картоплю чи залишки супу, вони кидалися до миски з хрипом і сичання. Жерли абсолютно все, не те що наша домашня біленька Лілі, але зрештою і вона опинилася у селі, хоч і тимчасово...

До дядькового села ми дісталися за північ. Кілька годин блукали полями. Так повів навігатор. Спочатку змусив з'їхати з центральної дороги. Повернувши на сільську, ми провалилися в ніч. Ліхтарі не світилися. Вікна в хатах теж позавішували. Згодом побитий асфальт перетворився на ґрунт, зрештою на багнюку. Посеред поля ми зрозуміли, що далі їхати неможливо. Довго розверталися, місячи грязюку. Потім знову заїхали в якесь болото. Здавалося, доведеться ночувати посеред поля. А раптом і тут з'являться диверсанти? Або мародери?.. Здавалося, життя більше ніколи не буде таким, як раніше. Навколо непроглядна темрява і плач дітей. Утім, якось виїхали з того місива. Й потім, кожні кілька хвилин телефонуючи дядькові, повз церкву й кладовище, що були орієнтирами, дісталися села.

Вечорами, а також вночі було зимно, якось навіть випав сніг. Надвір ми виходили лише покурити, порубати хмиз і погодувати котів. Діти на вулиці теж швидко змужувалися. Але коли визирало сонце, змушували їх трохи провітритися. Інколи до нас приходили сусіди. Приносили їжу – як біженцям. Ми казали, мовляв, не треба, маємо що їсти, але вони наполягали. Навіть принесли велетенську каструлю вареників з м'ясом. Перші дні ми не реєструвалися як переселенці, бо не знали, що робити далі. Вирішували, чи варто їхати за кордон. Адже виїхати могли

всі, крім мене, навіть Льоха, хоч він теж призовного віку й служив у прикордонних військах – він батько дитини з *розладами аутистичного спектру*. Я розумів, що вони вагаються в першу чергу через мене, бо я тоді залишуся сам. Але донька була дуже налякана, вночі схоплювалася з ліжка за будь-якого шурхоту, та й село видавалось не таким вже й безпечним місцем для дітей: будь-якого дня війна могла прийти і туди. Їм треба було їхати. Тим більше мати вже вирвалася з Ірпеня. Нам нарешті вдалося вмовити її ризикнути, піти на евакуаційний потяг. Адже вибухи все частіше лунали на сусідніх вулицях. Під час затишшя дійшла до вокзалу, де вже зібрався натовп. Прибув потяг – два вагони, у які пускали лише жінок з малими дітьми. Довелося довго чекати наступного. Й тоді станцію почали обстрілювати. Люди набилися в підземний перехід, немов шпроти, з собаками і котами, й чекали. Зрештою прибув другий потяг – ті самі два вагони. Але в нього вмістилися всі. Й тільки-но мати виїхала ним з Ірпеня, як розбомбили колію. Більше залізницею звідти ніхто не виїжджав.

Порпаючись у книжковій шафі, я помітив, що десь зник Ремарк. Як український переклад, так і російський.

– Що ти там шукаєш? – запитав Льоха.

– Ремарка. Ось тут стояв. Російський і український переклади.

– Так. Я теж бачив. Точно був, – підтвердив він.

Й тоді я розповів йому про підвал. І Льоха теж сказав, ніби чув щось схоже під лядою. Ми вирішили перевірити.

В один із березневих днів вже було відчуття, що вони поїдуть. І я наполягав, і вони змирилися, що це буде найкращим рішенням. Винесли з мікроавтобуса до дядька в гараж

усі коробки з робочим інструментом, що лишилися в салоні ще з дому, Льоха купив у місті новий акумулятор, дівчата спакували валізи; але всі ніяк не могли усвідомити, що це станеться – що завтра ми надовго розлучимося, й коли знову побачимося – невідомо. Та й чи побачимося взагалі... Донька раділа – попереду в неї подорож і нові країни, позаду – страх і невідомість (дуже швидко розчарується і проситиметься додому). Дружина плакала. Сестра переймалася, чи пропустять на кордоні Льоху. Льоха переймався, чи пропустять на кордоні машину, адже вона не його, а брата, але оформлена на братову дружину, та ще й до заміжжя, тобто на її дівоче прізвище...

Березневого морозного ранку ми закинули до мікроавтобуса клунки й валізи, загорнулися у пуховики, в яких виїхали з дому 24-го, й рушили. Я проїхався з ними кілька кілометрів, потім попрощався, вийшов на брукованій дорозі й дивився вслід, поки білий мікроавтобус не зник далеко за поворотом. Здавалося, це все. Я стояв на місці й не хотів повертатися до села. Проймав сильний крижаний вітер, навіть цигаркового диму майже не було видно, але треба було йти. Хоч кудись.

...Ми відчинили замок і підняли ляду, але там була лише темрява – чорний згусток страху, кінця якому неможливо було розгледіти навіть за допомогою ліхтаря...

На мій вік не звернули уваги. Потрібні були люди. У мариупольському штабі тероборони нас перевдягли. Склав присягу. Видали автомат. Так я став військовим у свої шістдесят три роки. Вже за кілька днів мене з побратимами відправили на край міста. Там азовці шукали фахових людей – трактористів, бульдозеристів, екскаваторників, електриків. Мене з іншими прикомандирували до загону «Азова». На водоканалі взяли екскаваторні трактори й копали захисні траншеї. Працювали вночі, без світла, фактично навіпамацьки. Бог дав мені змогу не стріляти, але виконувати потрібну роботу, яку я вмію.

14 березня мене з побратимом відправили по прибори нічного бачення. Коли поверталися, росіяни почали обстрілювати танк-макет поблизу. Піднімаю голову й бачу, що все в дуже розтягнутому часі. Дим, пилюка й вогонь поволі розростаються. Мені пробило руку, бронежилет, ребра. Важко дихати. Думав, що Господь мене забирає. Але не міг зрозуміти, чому я ще живий. Водія трохи зачепило уламком по голові. Він викликав хлопців, які нас відвезли в госпіталь. Мене прооперували, а наступного дня під вікном, де я лежав, розірвалася ракета. Мене засипало скляним пилом. Дівчат-медсестер посікло склом. Довелося спускатися у підвал босяком по уламках, з мене стирчали різні трубки.

В госпіталі пробув два дні. Потім забрали на Азовсталь. Там у бункері лежали близько ста пораних. Кожного дня прибували нові. Набралося близько трьох сотень. Місяця не вистачало. Ліків не було. Бомбили. Хлопці помирали від тяжких поранень. Після того як розбомбили кухню, їли дві рибні консерви на п'ятьох у день.

З пораненням протримався на Азовсталі два місяці. Втратив 20 кілограмів ваги. Перші три тижні неволі тримали в Оленівці. Годували погано – черпак

каші й одна-шістнадцята хліба. 10 червня перевезли в колонію під Ізвареним.

Коли приїхали, нам дали по чверті хлібини й по тарілиці перловки. Всі аж повитріщалися. Думали, що це один раз таке буде. Кожну крихту підбирали. На обід – пів буханки хліба, перше й друге. За п'ять хвилин все треба було з'їсти. Утім, дозволили брати з собою, що недоїв.

Я поранений, то мене не били. У кого багато татувань – діставалося. Помітив, що наглядачі насправді нас бояться.

Працювали ті, хто хотів курити. Робили ліжка. У столярному цеху – труни для росіян. Було завдання зробити за місяць тисячу гробів з ящиків з-під снарядів.

Без Бога важко протриматися в полоні. Багато хлопців були у відчай. Нам дозволяли грати в шахи, нарди, доміно. Читати книжки. Поставили телевізор – показували російські новини й пропагандистів. Ми з того викручували інформацію. Знали про звільнення Херсона, Харківщини.

Почуття гумору дуже допомагало. Молилися щодня за всіх, що в полоні і на фронті, за рідних і друзів. Навіть за Верховну Раду і президента. І за країни, які допомагають і підтримують. У мене духовний сан пастора. Мені було легше пережити цю трагедію. Я розумів, що це час терпіти. Не пхати руку собаці в пельку, бо відкусить.

Анатолій Волошин, тероборона Маріуполя

СИНІЙ ПІКАП ДЛЯ МАМАЯ

I.

Алекс в'їхав до Румунії на білому «лексусі» наприкінці травня, здолавши перед тим непростий шлях палаючим у війні півднем України. Навіть коли ти не сам у дорозі серед весняного ледве зеленіючого степу, а назустріч тобі мчить військова техніка з прапорами рідної країни, все одно одночасно з гордістю відчуваєш цей моторошний холодок загрози, якого б класу й якості не був твій бронезилет. І чим ближче до кордону, тим більше сповільнюється рух, тим прискіпливішими й суворішими стають обличчя військових на блокпостах. Утім, хвилюватися щодо перетину кордону йому було нічого. Його паспорт ряснів печатками про виїзд і в'їзд, немов документ якогось міжнародного посла миру чи наркодилера. На Великдень він уже був у Констанці. Місто зустріло теплим промінням, молодого зеленню, тихими заспокійливими хвилями й косяком

марихуани, яким його пригостив один киянин. Саме для нього Алекс пригнав машину, адже війна застала земляка в цій благословенній Богом країні. Далі був Бухарест з його мішаниною архітектурних стилів. Розбиратися в усій цій еклектиці він не мав часу, тож заселився в готелі Hyatt в аеропорту й взявся за діло. Йому потрібні були машини. Швидкі, надійні, недорогі. Утім, майже одразу Алекса спіткали невдача за невдачею. Коли дзвонив за оголошеннями, йому відповідали румунською. Він нічого не розумів. І лише зрідка вдавалося поспілкуватися англійською, але й це не надто сприяло справі. Адже всі машини, які він бачив у оголошеннях, були з автоматичною коробкою передач. Алексу такі не підходили. Й коли він уже почав втрачати надію в успішному завершенні своєї місії, йому раптом передзвонили з невідомого номера. Це був брат одного з румунських продавців авто, з яким Алекс не зміг порозумітися через мовний бар'єр. Чоловік вільно говорив англійською, більше того, навіть жив десь у Англії. Принаймні він так сказав.

– Окей, бро, – пробублькотів голос в айфоні. – У нас дофіга машин. Приїжджай – щось собі вибереш. Мої брати тебе зустрінуть.

Їхати вісімсот кілометрів. Лише на пальне доведеться витратити 160 євро. Квиток на літак удвічі дешевший, та й рейс за годину. Отже, Алекс підбив собі в номері косяк (з того, що лишалося ще з Констанци), курнув надворі біля готелю й почимчикував зі своєю «діджейською» валізою кольору металік до терміналу проходити контроль. У літаку його настрої відчутно покращився – коли побачив, що його місце біля ілюмінатора. Спостерігати вісімсот кілометрів гір з висоти пташиного лету, ясної днини, та ще й накуреним – справжній кайф. І коли він у передчутті насолоди

зручно вмовстився в кріслі, до нього звернувся чоловік років шістдесяти, інтелігентний на вигляд, з акуратно зачесаним сивіючим волоссям, у сірому піджаку. Румунською.

– Sorry. I don't understand Romanian, – відповів йому Алекс, усміхаючись у свої стильні чорні вуса.

Чоловік, схоже, теж нічого не зрозумів, але продовжував щось пояснювати. Алекс просто дивився на нього й щасливо скалив зуби. Зрештою дядько зітхнув і сів поруч. Далі вони летіли мовчки – Алекс дивився у вікно, румун читав газету. Й лише під кінець подорожі Алекс допетрав, що помилково сів на його місце. Але було вже пізно.

Унизу в межигір'ях стелився туман, зміїлись дороги й де-не-де виблискували в промінні призахідного сонця гірські озера. Вечоріло.

У Клужі, зійшовши з літака, Алекс пішов до багажної стрічки по валізу. Там з ним привіталися двоє полісменів і ввічливо запросили пройти до їхнього приміщення. «Це очевидно той румун настукав, що я сів на його місце, – міркував він. – Зараз будуть виховувати...»

– What's in your suitcase? – раптом обірвав його думки один із копів.

І тут Алексу прояснилося, на обличчі в нього знову засяяла посмішка. Від відчинив свій металевий «діджейський» чемодан. Зверху на речах лежав бронежилет. Копи ошелешено кліпали очима то на Алекса, то на валізу, то один на одного.

– Навіщо тобі в Румунії бронежилет? – почали допитувати його англійською.

Алекс пояснював, що гнав з України машину, їхав через Миколаївську і Одеську області. У першій ідуть бої, другу щодня обстрілюють ракетами. Змушений був надіти

бронежилет. Про всяк випадок. Для захисту. У Констанці віддав машину замовнику, а бронік кинув до валізи.

– Це ж не заборонено, – нагадав їм Алекс.

Копи погодилися, але про всяк випадок перевірили його валізу спеціальними наклейками, чи не лишилося ніде залишків пороху.

– Окей, – сказали копи. – Можеш іти. Але ми за тобою стежитимемо.

Та на здоров'я, подумав Алекс і радісний, що все добре скінчилося, пішов шукати готель. Заселився. Потім він постійно забував, як називається його прихисток – «One Love» чи «One Night». Неважливо. Головне, що зі сніданком.

– Я вже на місці, – подзвонив він чоловікові з Англії.

– Стоп. Я не знав, що ти такий швидкий. Моїм братам треба кілька годин, щоб доїхати. А вже вечір. Давай краще вранці, – сказав той. – О п'ятій вони по тебе заїдуть.

О п'ятій – це, звичайно, занадто, але вже нехай заїжджають, погодився він.

На світанку на порозі готелю його чекали двоє смаглявих чоловіків у брудному дранті. Один товстий, другий худий, обидва бородаті, з брудними порепаними руками. Видно, що хлопці немісцеві. Тобто не з Клужа, а в кращому випадку з якогось села в горах. Як то кажуть, працюють руками.

«Натуральні цигани», – промайнуло в голові в Алекса.

Сів він до них у машину. Це був сірий «джип компас». Худий вчепився у кермо, а товстий намагався щось пояснити на мигах. Потім показав перекладач у мобільному, мовляв, це одна машина, яка в них є, хоч в оголошенні було п'ять. Алексу вона одразу не сподобалася, бо була «на автоматі». Йому така тачка ні до чого. Адже коли потрапляєш у якусь халепу, на механіці значно легше виїхати.

ЗМІСТ

Від автора	5
ЛЬОХ	7
СИНИЙ ПІКАП ДЛЯ МАМАЯ	21
НОГА	41
КОНТРАБАНДИСТ	47
ДРОТИКИ	53
КОЛЯ	59
10.10.22	65
СЕРЕЖКА	69
ДОБРИЙ ДЕНЬ! Я НЕ ЗАВАЖАТИМУ?	77
ВОНА	87
ЖЕНЯ	93
УКРИТТЯ	105
ЄГЕР	111
ПРАПОР	121
ЗНАХІДКА ПІХОТИНЦЯ	127
ДЯКУЮ, ЩО ЖИВА	133
ВІТЯ	149
ШЛЬОЦ	157
СЕПАР	163
ДІМ НА ГОРІ	167
ПІСНЯ	173
ГІМПЛ-ДУРНИК (п'єса)	175
ПІСЛЯМОВА від Петра Яценка	205